

Affald – Der er ikke noget, der hedder »væk«

Natur, udeliv og science

At arbejde med affald og naturens nedbrydningsprocesser er spændende for både børn og voksne. Der findes mange sjove og udfordrende aktiviteter, der på en enkel måde introducerer de mindste til de miljømæssige udfordringer i vores forbrugs- og smid-væk-samfund. Følgende aktiviteter er en introduktion til naturens kredsløb og de sammenhænge, der forbinder menneskers aktiviteter med naturens processer.

I læreplanerne lægges der vægt på at: Børnene stifter kendskab til sammenhænge, og der skabes grundlag for en senere stillingtagen til miljø- og ressourceproblematikker. Under de enkelte aktiviteter kan I med kursiv læse flere udpluk fra Ministeriets Ekspertgruppes tekst.

FORFATTER: Ida Kryger
TEGNER: Bryan d'Emil

Friluftsrådet

Grønne Spirer
www.groennespirer.dk

AKTIVITET 1 *Hvad er der i affaldsposen?*

»At se sammenhænge og forstå sig selv som en del af naturens kredsløb«

En af de voksne medbringer en affaldspose med indhold hjemmefra. Den skal indeholde et udvalg af de mest almindelige ting vi smider væk: Plasticemballage, papir, frugtskræller, brødrester, syltetøjsglas m.m. Kort sagt ganske almindeligt husholdningsaffald fra den voksnes eget hjem (alternativt kan man bede nogle af børnene medbringe deres egne affaldsrester). Posen tømmes ud på jorden/gulvet og I snakker om indholdet. Så begynder sorteringen.

1. Først får børnene lov til at tage det de kan bruge: Rent emballage og gamle blade til bil-leddekorationer samt brugt tøj, legetøj m.m.
2. Har I dyr i institutionen, kan I overveje, om der er noget, de kan spise. Grøntrester til kaninerne, brødkrummer til hønsene etc. Lad børnene fodre dyrene.
3. Næste skridt er komposteringen. I skal bruge en balje med jord og regnorme. Tal med børnene om, hvad I tror ormene vil spise. Lad dem få rester af planter og grøntsager. Undersøg efter nogle dage, hvad ormene har spist. Husk at holde jeres ormebo fugtigt.

4. Så kommer turen til papiraffaldet. I kan selv lave genbrugspapir: Riv aviser, æggebakker, postkort og servietter i småstykker og læg dem i en balje med vand. Lad det ligge i blød natten over, før I blender det. Opslem med vand til den grødagtige masse er tynd nok til at børnene kan klappe flade »papirark« af den. Læg papirarkene til tørre mellem to viskestykker. I kan presse med et varmt strygejern (ikke stryge) og lægge noget tungt over for at presse papiret yderligere.
5. Til sidst skal resten sorteres og smides i kommunens containere. Undersøg hvilken sorteringsordning jeres kommune har, og sortér derefter. Som regel skal der sorteres i følgende fraktioner: glas, batterier, pap/papir, metal, plast og restaffald. Børnene skal naturligvis selv være med til at aflevere i de rette containere. Spørg på kommunen, hvis I er i tvivl om, hvor der findes glas- og papircontainere og batteriindsamling.

AKTIVITET 2 *Affaldsdetektiver*

»Skabe grundlag for varig respekt for naturen og udvikle handlekompetence«

På et besøg i skoven, langs vandet eller i parken støder I utvivlsomt på en del affald. Det er oplagt at tale med børnene om dette problem og bruge en dag på at samle affald i naturen. Mange børn ved i forvejen, at affaldet hører til i skraldespanden og samler af sig selv andres

skrald op. I kan konkurrere om, hvem der samler mest. Det er lærerigt at se, hvad folk har smidt fra sig, og det en dejlig følelse, at være med til at forbedre miljøet. I kan lave en lille udstilling af skraldet, eller på anden vis fortælle andre om affaldsproblemet i naturen.

AKTIVITET 3 *Natur og ikke-natur*

»At blive støttet i at kunne kategorisere«

Før I tager på affaldsudflugt, er der en sjov, lille øvelse, I kan lave med børnene. Udvælg et naturområde og en sti børnene kan følge. Læg på forhånd nogle materialer ud langs stien. Forskellige ting der ikke hører til. Både »natur« og »ikke-natur«. Det kan være gamle potteplanter, plasticposer, æbleskrog, grene fra andre områder, en pølsemad, batterier etc. Lad børnene gå turen og finde de ting, der ikke hører hjemme i naturen. Tal med børnene om, hvad der mon sker, hvis tingene bliver liggende: Hvad sker der med ispinde, plastic, potteplanter og gulerodsskrøller, når de flyder i naturen? Hvorfor er det vigtigt at

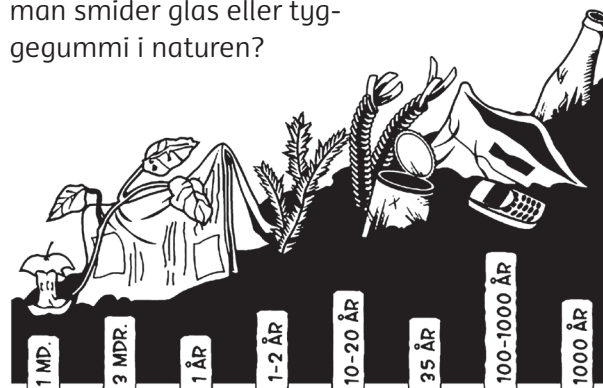
Vidste du, at under en sko str. 38 solidt plantet i en græsplæne eller i skovbunden, findes der ca: 5-10 orme, 1000 mider og en håndfuld tusindben. Regner man det hele med, ja så træder man på over 100.000 små bitte dyr, når man sætter sin fod i skovbunden.

tage med hjem og lægge i skraldespanden? Det ser jo grimt ud og dyrene kan måske komme til skade, hvis de træder i et glasskår eller spiser en brugt plasticpose. Derimod kan æbleskrog og potteplante nok forsvinde af sig selv, men hvor længe tager det, inden det er væk? Følgende aktivitet om nedbrydning illustrerer naturens evne til at bortskaffe visse ting.

AKTIVITET 4 *Nedbrydningsforsøg*

I et område på institutionens grund, kan I lave et simpelt nedbrydningsforsøg. Forskellige materialer graves ned et uforstyrret sted, hvor jorden ikke er for hård, tør eller sandet, gerne i et bed. Jo varmere i vejret, jo hurtigere foregår processerne. Vælg noget affald børnene kender: æbleskrog, rugbrød, tyggegummi, ispinde, køkkenruller, mælkekartoner, plasticbægre, sodavandsflasker og ølkapsler. Tal med børnene om, hvad de tror der sker med tingene ude i jorden. Husk at markér præcist, hvor I har gravet hvad ned. Alternativt kan I lave forsøget inden døre i et terrarium med jord og regnorme tilsat. I kan undersøge resultatet efter hhv. 1 dag, 3 dage og herefter hver uge. Vær forsigtige med, hvad børnene rører ved, og at

de vasker hænder efterfølgende. Tal med børnene om, hvad der sker med tingene. Hvorfor ændrer de sig? Kan I se hvem der har spist af materialet? Hvorfor er det uheldigt, når man smider glas eller tyggegummi i naturen?

Så lang tid tager det naturen at fjerne dit affald

AKTIVITET 5 *Naturens nedbrydere på besøg*

»At få førstehåndsoplevelser med naturens dyr, planter og materialer«

Medbring skovle og bakker/terrarium på en tur i skoven, haven eller hvor som helst, det er muligt at grave, lede under sten eller rode i halvformuldede bladbunker. Orme, bænkebidere, skolopen-dre og myrer er taknemmelige husdyr. Indret terrariet med jord, sten og plantedele, og husk at holde det fugtigt og fodre dyrene med f.eks.

grøntrester. I skal ikke beholde dyrene længere, end der er interesse for dem. Det vil sige så længe, de voksne sørger for, at børnene fodrer, vander og følger med i de små dyrs arbejde. I kan se deres gange og lægge mærke til, hvordan ormene trækker planterester med sig ned i jorden. Hvor bor tusindbenet og bænkebiderne?

NATURENS SKRALDEMÆND

Den gruppe af smådyr, som lever af døde planterester, kalder vi nedbrydere. De er første led i den vigtige proces, hvor naturens affald bliver lavet om til nyt næringsstof for planterne. Orme, mider, tusindben m.fl. spiser og findeler materialet, som herefter overtages af svampe og bakterier, der forestår den sidste del af nedbrydningen.

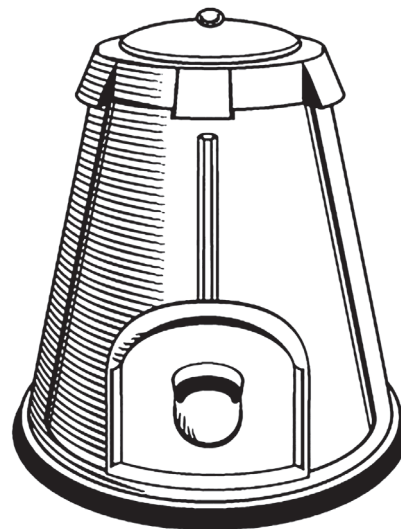
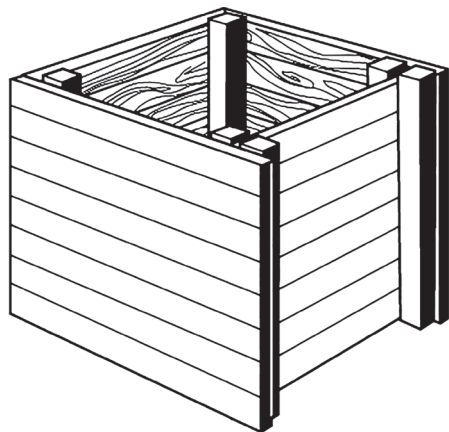
AKTIVITET 6 *Jeres egen kompost*

»At håndtere og få førstehåndsoplevelser med naturens dyr, planter og materialer«

En kompost er en spændende måde at følge et af de vigtigste naturfænomener: Nedbrydning af planterester til nyt muld og næringsstoffer. I komposten er det regnorme/bænkbidere og andre smådyr, der står for den første bearbejdning af affaldet. Herefter overtager svampe og bakterier den endelige nedbrydning. I institutionen er der dagligt masser af grønt affald til kompostering fra madpakker, frugtordninger og almindelig vedligeholdelse af udearealerne. Anskaffelse og pasning af komposten
Kommunen kan sikkert formidle jeres køb af kompost, og I kan sammen med børnene

samle regnorme og putte i komposten. Alternativt kan I købe kompostorm, som formerer sig noget hurtigere.

Komposten er levende. Den skal passes og må ikke være for våd eller tør og ikke stå i solen, hvor den bliver for varm. Vådt husholdningsaffald som f.eks. skræller skal veksle med haveaffald og potteplanter. Måske skal I en gang imellem vende lidt rundt i komposten for at sikre, at der kommer luft til, så indholdet ikke rådner.

ER DET ULÆKKERT?

I udgangspunktet synes børn i børnehavealderen ikke, at hverken affald eller småkravl er ulækkert. Det gør mange voksne derimod. Det er i orden at holde sig lidt i baggrunden, hvis man har det svært med krible-krable dyr. Men forsøg at lade være med at påvirke børnene. Husk, at børnenes åbne tilgang til verden er deres redskab til at erfare og opleve. Selvfølgelig skal affaldsposernes indhold være friskt og ikke indeholde skarpe genstande og fordærvet mad. Det samme gælder indsamling af affald i naturen. Lær børnene at undgå glas og ikke putte slikrester i munden, men prøv at bevare en saglig tilgang til tingene. Forklar at »Vi ikke skal skære os eller blive syge«.

SÅDAN INDDRAGES BØRNENE

En god ormekompost er et slaraffenland af spændende dyreliv. Sørg for en gang imellem at fylde et terrarium med kompost og lad børnene rode og undersøge. Lav en midlertidig kompost i et terrarium inden døre og lad børnene lære vores vigtigste nedbrydere at kende: regnorme, bænkebidere og mider. Følg ormenes gøren og laden. Prøv at lægge nogle blade på jordoverfladen og se hvordan ormene trækker dem ned i jorden.

AKTIVITET 7 *Af sted på besøg*

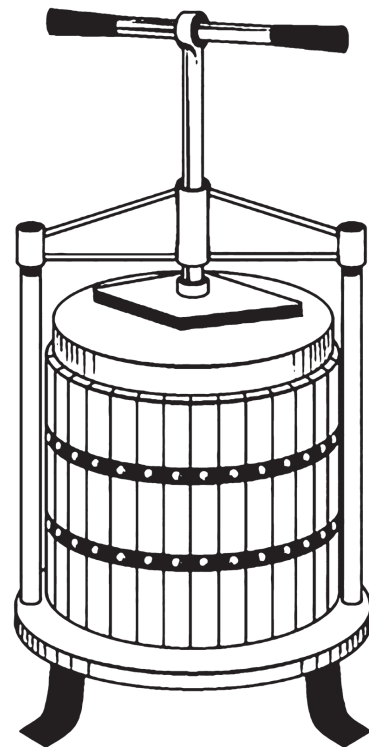
»At få hjælp til at stille spørgsmål til egne erfaringer og få udfordret deres viden om naturfænomener og teknik«

Det er en stor oplevelse at besøge et forbrændingsanlæg eller en genbrugsplads. At se de store mængder affald, giver anledning til undren og sætter hjemmets affald ind i en større

sammenhæng. Børnene får endvidere mulighed for at opleve en rigtig arbejdsplads med store maskiner og travle mennesker. Nogle steder får I måske et afslag pga. børnenes alder, men de fleste byder børn velkommen, især hvis I fortæller, at besøget er et led i et affaldsprojekt.

AKTIVITET 8 *Æblepressen*

Fra august til november bliver dejlige æbler til irriterende affald for nogle haveejere. Måske har I adgang til nogle overfyldte frugttræer og en æblepresse? Spørg på den lokale naturskole eller i kommunen, om de har en æblepresse til udlån og hør i forældrekrædsen vedrørende æbletræer, som kan høstes. I kan også indkøbe en »moster« sammen med andre institutioner og gøre det til en tradition at afholde en årlig »mostedag« og invitere forældre, dagplejere og andre til en herlig sensommerdrik, i selv har fremstillet.

Læs mere om affald og papirfremstilling på www.affald.dk

Læs mere om nedbrydere, terrarier på www.skoveniskolen.dk